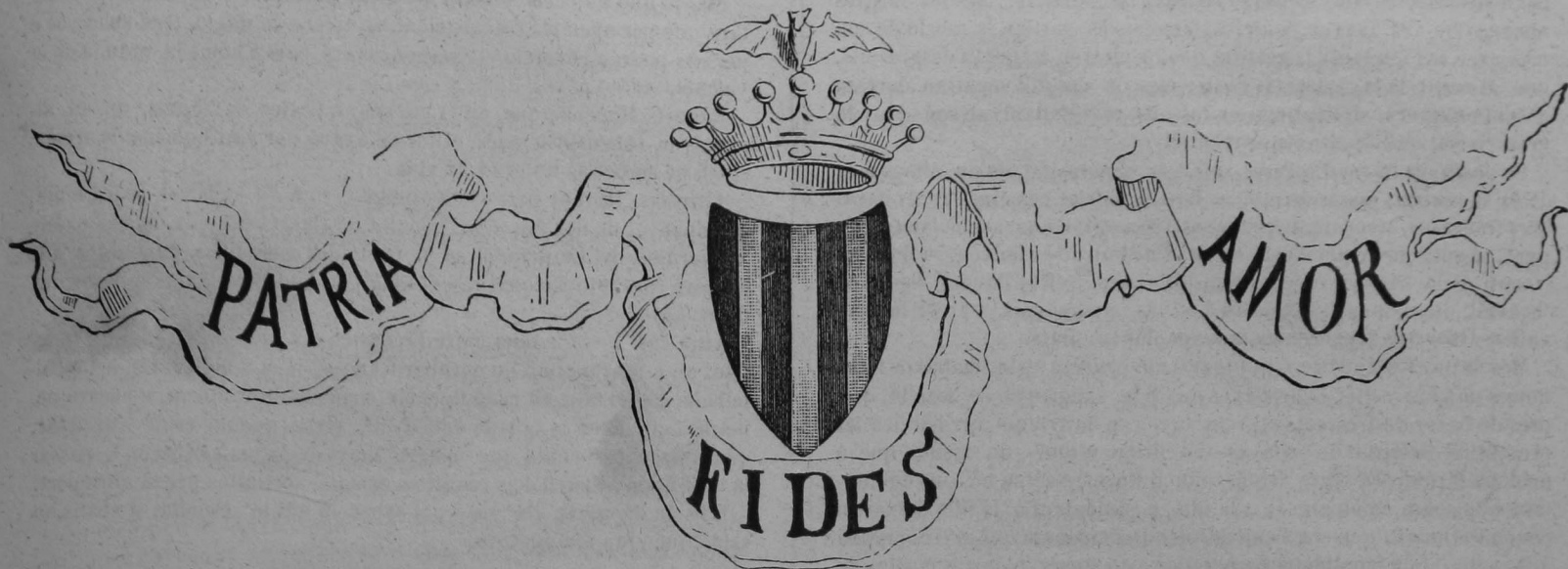

LO GAY SABER.

PERIÓDICH LITERARI QUINZENAL

FET PER ESCRIPTORS CATALANS, MALLORQUINS Y VALENCIANS

Administració y Redacció, Gíriti, nom. 1, pis 2.¹

Surt lo 1 y 15 de cada mes.—Préu: Barcelona 2 rs. cada mes, fora 2 y 1/2 y al estranger 3 rs.—Se suscriu en todas las librerías.

Un nombre sol 1 rl.—Los no suscrits no tindrán folletí.—Los reclams á 1 rl. la ratlla pels no suscriptors y 1/2 rl. los suscriptors.

SUMARI.

Historia dels almugavers, de N. Antoni de Bofarull.—Epitaphi d' Adonis de Bion d' Esmirna de Josep M. Pellicer y Pages.—Bibliografia, F. P. B.—L' avestruç y lo pardal de Joaquín Riera.—Calendau, poema de F. Mistral, traducció.—A Mistral, de Miquet V. Amer.—Lo Rescat de Ramon Picó y Campamar.—Curiositats.—Lo roser de Maria.—Anécdotas.—Sobre la Tomba de Joseph Domingo Guiteras.—Novas.

HISTORIA DELS ALMUGAVERS.

(Imitació de las antigas crónicas.)

V.

DE LA BONESA DE COR DELS ALMUGAVERS.

i cor tenian los almugavers son coratje us ho dirá, é com lo cor es lo cau de las bonas e malas passions ¿qué no podian fer aquella gent de bè é de mal, ja que á la volta eran ardit e lleials, desordenats en sas maneras é obedients en son servey, companys de moros per una part e enemichs de cristians dolents per altra? Qué us diré! Vajan á estudiar lo cor los sabis, que poch endevinarán ells com per dintre 's regira.

Per ço apuntaré aquí algunas cosetas que 'ls llibres donan, davant las quals podreu jutjar dretament, convenint en que així tenian los almugavers en son cor bonesa com malesa.

Comensém per la mala part. Riurer é plorar deuria qui escoltás lo fet que succehí á una companyia de almugavers de Segorb, que estavan allotjats en lo portxo de la esglesia de Sant Nicolau de Portupí, lo vespre de Nadal, é rient e plorant no conexerá de segur quina era la fé de aquells soldats. Costum es de catalans, diu la Crónica, que tot hom dejuna en aquell dia, e si bè, pera cumplirho, anàren á percassar cols

é peix é fruyta, un n' hi hagué que portá un moltó, e meté un quart de ell en ast, e ab gran fellonia digué que volia menjar carn á deshonor de la festa del dia següent. Mes «al primer bossi ques més en la boca, vench li en visió un hom tant gran, que tocava del cap al treginat del portxo, é doná li ab la ma tal per la cara plena de cenra, quen vers lo gitá en terra, si que cridá, com fo en terra:—Sancta Maria vall—tres vegades; e jach axí com si fos mort, tot despoderat de sos membres, é hach la vista perduda. E los companys llevárenlo, e posárenlo sobre una flassada, e estech com a mort bè entró á hora de mija nuyt. E com lo gall cantá, ell cobrá la paraula, e demaná prevera.»

Pecat fill de la gola era aquest; més altres ne cometéren que atanyen bè á la salut del próxim, de qui no 's recordavan los almugavers, quant estavan ociosos e tenian fam de saquetj é de presa, que era son ofici. Digabo sinó la vila de Peralada que sitiá Felip l' atrevit, mes quant de allí s' apartá 'l francés, rahanáren de aquesta manera 'ls almugavers:—Així com així devia ser saquejada... anémhi!—é allá anáren e la saquejáren, sens cuidar-se de si era aquella vila catalana ó nó, ne si hi deixarian en fam á parents seus. Cosa semblant succehí en lo barri de Pera de Constantinopla, que sols per odí als genovesos que 'l habitavan volguérenlo saquejar, e válgam los crits de Roger é 'l desespero del Emperador, sinó bona parada s' hauria fet de tantas riquesas com allí hi havia. Se coneix ab tot aixó son vell instint é que tingueren principi en boscos, ahont, á voltas, las feras que no troban menjar se menjan sos propis fills.

Un altre pecat podria encara contar de aquella genteta, però val mes callarlo per respecte als que ouhen... Basta dirvos que 'ls quatre mil almugavers que se embarcáren pera passar á Romania ab lo megaduch Roger, no sols portavan en sa companyia á llurs donas e llurs infants, sinó també á llurs amigas: Si aixó era pecat ó costum no ho diré pas, que ja sabéu eran admesos serrahins entre 'ls almugavers, e las malas costums son com la rebina del pi, que allí ahont cau allí s' agafa.

Mes ara vejáu si las generositats de que us parlaré compensan los mals referits, que prou foran pera fer pensar si aquells diables alguna volta se tornavan àngels, é á aixó sens dubte 's pót atribuir la confiansa que mereixian als reys los almugavers, e l' afecte que aquests portavan á llurs senyors. Y cuant los turchs devastáren la Natólia, fugiren los pobres grechs á Constantinopla, e era tanta la fam é la debilitat que patian, que dormian en femers sols pera estar calents. Donchs

bè: á sos crits de fam, sordas eran totas las aurellas, mes los nostres almugavers allà anavan, e ab los famolenchs partian la racció de son menjar, é axí fou tanta la gratitut que inspiràren á aquells desgraciats, que, al sortir de la ciutat las hosts, mes de dos mil seguiren darrera dels almugavers, ab llàgrimas en los ulls, manifestant ab son afany lo gran consol que de ells abans rebéren.

Bè podia dir lo rey En Pere, que á la generositat de un almugaver debia sa corona, pus trobantse en Besalú rodejat per cinch cents cavallers francesos, trencàrenli las regnas del cavall, e estacat quedava en un punt, ahont sens remey devia morir. Un almugaver ho véu, se fica entremitj de la barreja, núa la trencada regna, lo Rey llavors esperona 'l cavall, dóna un crit, responen á ell los almugavers, é prest los cavallers francesos jaguèren en la plana morts é frets.

Mes de una volta anàren á puntas los almugavers ab los mateixos richs homes en generositat e cortesia, e quant la campanya de Natòlia, després de haver destrossat als turchs en lo cap de Artaqui, arribàren á fer present de esclaus e de esclavas—no diriau á qui?—no menos que á madona la senyora sogra del megaduch Roger; e feren bè, pus contentant á la sogra, contentavan á la filla, e contentant á la filla deixavan content al marit, que era 'l cap de totsells, de manera que així cumplian á la volta ab la familia del Emperador e ab Roger, e davan mostra de cavallers, que en tot perteneixen á las damas. Aixó sabian fer, mentres que 'ls richs homens cumplian sols ab la Emperatriu e ab lo fill del Emperador.

Tanta generositat fa créurer que 'ls vindria del profit de son ofici, que molt bè 'ls anà en certas temporadas, é això ho podréu véurer si recordau tan sols algun de sos principals fets de armas, dels quals n' hi ha prou pera escriurer un bon llibre. Mes si de natural no la baguessen tinguda, poch los serviria la abundància ni la valentia, que 'l dolent ni aprofita aquella ni emplea aquesta mes que pera fer mal.

VI.

DE LAS RAHONS PERQUE ERAN VALENTS LOS ALMUGAVERS, E DE SA GRAN VALENTIA. E PERA FER FI, PREGA L' AUTOR ALS TROBADORS CATALANS QUE NO SE SEMBLAN Á UN CERT ALMUGAVER.

Valent era l' almugaver per dos rahons, primera perque era nat en terra de valents, e segona perque era almugaver. E sinó, pense qui vulla lo que li resta á fer á un cobart entre tants valents, que valent ha de ser, quant nó per forsa, per costum. Mes encara manca una altra rahó á dir pera ajudar á la valentia, é era, que si bè era l' almugaver soldat en taula com los de maynada, e en la batalla tots tenian part en la presa, lo mateix que 'ls servents é patges é pillarts dels cavallers, tenian no obstant los almugavers mes part que cap, e fins á voltas succehi que 'ls cedi 'l Rey lo quint que li tocava de la presa, que ningu com ells tenian mes bonas vias pera ferla, ja que en tot eran primers, e tota sa manera de guerrear consistia en assalts, corregudas, encals e aguayts. La ciutat de Messina fou testimoni de aixó, quant foren cremadas las galeras que 'l Rey Carles enviava á Romania, pus tanta riquesa traguèren los almugavers de las tendas, que rica 's torná la ciutat per molt temps, e no cal estranyarho, sabent sols que 'ls almugavers així menaven los florins com si fossen diners menuts; en l' embarch de la Gatuná no fou poca també la ganància, com que atrapàren als que fugian emportantsen sos tresors; e finalment, no dirém res de quant se llansàren contra 'l Comte de Alencó (que 'ls seus no poguèren salvar, é aixó que prometian als almugavers per rescat 15000 marchs de plata,) pus fou la presa tota de plata e de or, vaxellas, espasas, vestiduras e arnesos, sens comptar las tendas e altres objectes, però en tan gran nombre, com jamay s' hagués vist en cap altra cabalgada. Si tan bell reclam no bastava pera ser valent, que ho sia lo diable que may se contenta.

Tanta abundancia, tant benefici no s' trobava emperó sempre tot arreu, que mes de un cop passàren bona fam los pobres almugavers, e la sort que sabian menjar herbas del camp, ó cosa que hi equivalgués. E aixó us proba que sa valentia era natural é que feyan del valent, per que valents eran. Voldria de bona gana contarvos totas las batal·llas en que entrevinguèren almugavers é que á ells se degué la victòria, mes ¿qué 'n trauria, si fora may acabar? Obriu lo llibre de nostra història, buscáu en ell las batallas e las glórias, e no cal dir res mes, que en Mallorca, en València, en Sicilia, en lo cap de Galipoli des-de ahont desafiàren al emperador de Constantinopla, en lo cim del mont Tauro, per tots endrets de la mar, bregant ab Sarts, Corsos, Pisans, Genovesos, Francesos—Oh ab aquests si que s' hi arremangavan de bo!—ab moros, turchs é grechs, al costat dels mes valents prínceps catalans e dels mes ardots capitans, sempre, sempre é constantment, trobaréu als valents almugavers, despertant lo cant de la victòria ab la ferotje armonia del desperta ferro.

Mes ja que no permet mon curt llibre parlar de cosa tan llarga, bastará que per exemple é acabament os referesca dos ó tres sucesos é per ells podréu coneixer si 'ls almugavers, com á homens, eran ja de si valents.

Raporta Moncada que, en la guerra ab Carles de Nápols, un sol almugaver, vehentse acomés á flor de aygua per vint homens de armas, cinch ne matá ans no rendí la vida.

Altres cas. Havent perdut un almugaver en lo joch tot quant tenia, acompanyat de dos fills seus, penetrá en Constantinopla, é dels mateixos jardins del Emperador se 'n portá dos mercaders genovesos que estavan cassant, per qual rescat exigí no menys que tres mil porpres de or.

Altres cas. En la batalla entre Frederich e 'l príncep de Taranto, pugnant un almugaver ab un cavaller francés, doná á aquest tan bella coltellada, que li tallá en rodó la cama, armada de gombera, e encara penetrá 'l coltell en la hillada del cavall, forsa que no es de estranyar, quant de ells se conta que 'ls darts tirats de sa ma arribàren á passar la corassa ó asberch dels cavallers armats, sortintlos per la altra part.

E basta de casos, que prou pót saber lo qui m' escolta, si abans no sabia qué eran almugavers.

E aquí faig fi, demanant perdó als lectors, e si són trobadors los qui m' escoltan, pregantlos que may fassan com féu un dels antichs poetas de Catalunya, é bo per cert, que prengué 'l nom de almugaver, e deixá la llengua catalana pera cantar en altra que no li ensenyá sa mare, que bo es cantar en dos si las dos se saben, però may oblidant l' amor de la terra ahont s' ha nascut.

ANTONI DE BOFARULL.

FI.

EPITAPHI D' ADONIS

DE

BION D' ESMIRNA.

Al bell Adonis ploro..... es mort Adonis...
Es mort!..... planyentse claman los Amors.

¡Oh Venus! no ja ab púrpuras joyosas
Te mostrias seent. Aixecat trista,
De dol cubreixte al punt, y 'l pit ferinte
Anuncia á tots cridant: «Es mort Adonis»
Te ploro Adonis..... ploran los Amors.

Reposa en'la montanya 'l bell Adonis;
Sa tendre cuixa blanca, blanca dent
La dent d' impur sanglá li te ferida.
¡Oh fera, dura y vil, que matá á Adonis
Y enfonsá al pit de Venus clau d' angunia!....
Inunda negra sanch en dolls la sina
Del jove, 'ls ulls s' entelan, de sos llavis
La rosa sé mustiga y lo bes fuig.
Per sempre fuig lo bes; mes Citerea
No 'l cesa de fixar. ¡Quin pler seria
Pel mort si á la quel don mirar pogués!
Te ploro Adonis..... ploran los Amors.

La cuixa 'l bell Adonis te ferida,
Y Venus mes ferit te 'l propi cor....
Faels aprop del jove cans udollan,
Y ab plors cansan sos ulls del munt las ninfas,
En tan que Citerea de las trenas
Rompent cintas flotantas, descenyida,
Sens joyas, á peu nu, de dol cuberta,
Gement cerca pel bosch son jovenet.
Errática, xisclant, turons devalla,
Y clama per lo Asiri espos y amant,
Y espinan son blanch peu ditzosos arsos,
Ditzosos! sanch divina han recullit.
¿Y Adonis? ¡infelís! sanch li regala
Des la cuixa á la sina que enroigeix.
¡Ay si! lo pit de neu la sanch tenyeixli,
Y de porpra ja te 'l sangrent carmi.
Ay! ay!.. de Venus..... ploran los Amors.

¡Finat es l' aymador! la fas divina
La pulcra fas de Venus mort ab ell.
¡Que hermosa fou ell viu! ¡quen fou de hermosa!
Ay! s' ha mort ab Adonis.... ay! s' ha mort!
Lo dol de Venus ploran las riberas.
Los arbres y las fons al jove ploran,
Y rojas torna angunia blancas flors.
Erra per las ciutats planyentse Venus,
Dels colls lo mut silenci ab crits turbant.
Ay! ay! de Citerea..... es mort Adonis,
Y l' eco trist respon: «Es mort Adonis.»

¿Y qui no plorará l' amor de Venus?
¡ Amor tan desgraciat com dols ay! ay! ,
Mortal es la ferida... expira Adonis.
Quan tal l' observa Venus y contempla
Lo negre cruor fluir y al punt glasarse,
Frenética abessantse al jove, diu;
¡«No 'm deixias, car Adonis, ah no 'm deixias!
Jo 't trobo agonitzant vina á mos brassos,
Y unim, ab bes d' amor, llavis ab llavis.
¡Una miqueta sols, hermos Adonis
Aixecat! l' últim colp besos me do n'
Si... besam mentres sentias y á ton ánima
Morinte en l' últim bes mon cor rebrá.
Viurém aixís amduy en una vida,
Y etern será l' amor. Beset d' Adonis,
Bes últim, serás tu rica penyora,
Recort serás d' Adonis.... dols recort!
Y are ¡l' infortunat! are per sempre
Adonis meu! t' allunyas. Ton Palau
Será arreu l' Aqueron, son rey feréstech
Sens fi temer deurás. ¿ y jo? sens ditxa.
Jo visch!.... Deesa soch ni puch al regne
De la Mort devallar per viure ab tú.

Reb ja un espos volgut, oh Proserpina,
¡Felisa mes que Vénus voltas mil!
Tu esculls á ton plaher y atraus matantne
Del mon lo mes florit, lo mes graciós.
Jo so la inconsolable y desdixada,
Y pel finat Adonis ploro y temo,
Temo avernal poder..... ¡Morta ventura,
Desitjos amorosos.... ardor sacra,
Volareu com breu somni.... ay si! volareu....
Viuda soch y 'ls Amors ja sens morada
Aquí y allá revolán, y no magich,
Mon magich cenyidor será may mes.

¿Perqué donchs arriscat cassar volgueres?
¿Y que mania fou, sent tu així bell,
Volé empenyar tas foras ab las feras?»
Així 's plany Venus.... ploran los Amors.

Ay! ay! de Citerea! es mort Adonis.
De plor fou tal la copia en la Deesa
Quanta es la sanch d' Adonis ragalada;
Plor y sanch en la terra llavor foren
D' anémonas y rosas que floriren,
L' anémona del plor, de sanch la rosa.
Te ploro Adonis..... ay! es mort Adonis.

No l' cerquis ja en la selva, Citerea.
De g rama, verdas fullas y floretas,
Un llit te aparellat lo tendre Adonis.
No li manca, no, llit. Mort hi descansi,
Reclinali amorosa. Vingan joyas,
Galas festivas, richs vestits l' adorian,
Aquells que al visitarte 'l jove lluaia,
Aquells ab que en llit d' or viu reposava,
De nit al somni dols abandonatse.

Blanchs lliris puras rosas fes l' enrotllen,
Mes ay! las flors ab ell se mustiaren.
Ab pura mirra unjeixlo y suaus essencias,
Ay nol de tos perfums cessá l' aroma
Pus ton perfum Adonis es finat.

De púrpura vestit reposa Adonis,
Y entorn del jovenet los fiels Amors

Gemegan á grants crits escabellantse,
Oferintli de grat serveys y dons.
Aquest son arch, sas llastas flechas l' altre
Y aquell de vol airós son buirach porta,
Qui al aymador deslliga las sandalias,
Qui en platera d' or aigua li du,
Qui á plaret la ferida va guarintli,
Qui en sa fas, per que 'l vent lo tornia á vida,
D' esquena revolant sens fi aleteja.

També 't ploran oh Venus los Amors.
Las teyas d' Himeneo en la portada
Cessaren de lluir, y las garlandas
Penyoras de la novia 's desfullaren.
No ja Himeneo cantan ay! Replica
Lo chor ay l' Himeneo! Y tots exclaman
Ay! ay! d' Adonis! ay del Himeneo!
De Ximara al bell fill també las Gracias
Ploran.... ploran sens fi. Es mort Adonis
Las unas á las altres repetint.
Ton plant no al llur supera gran Biona.
Las Parcas, fins las Parcas exprimeixen
Desitg que torni 'l jove á llum de vida;
Mes ell no las ou pas, desitg li 'n sobra
Mes la doncella guay! li te impedit.

Cessi 'l plor, Citerea, per vuy cessi.
Al esquisit dinar te esperan are,
Anyal es esta festa, temps de llágrimas
Será quant la retornia lo nou any.

Traduida del grech.

JOSEP M. PELLICER Y PAGES.

BIBLIOGRAFIA.

JOCHS FLORALS DE 1858.—ANY X DE SA RESTAURACIÓ.—ESTAMPA
D' EN CELESTI VERDAGUER.—BARCELONA. (1)

I.

Molt de grat preném avuy la ploma per tractar del volum dels Jochs Florals d' enguany, eixit fa poch de la estampa d' En Verdaguer. Si 's pot dir alguna vegada que un llibre val, may com avuy pot assegurar-se tant. No es voler fer ofensa als volums vells dels mateixos Jochs; res d' aixó. Es voler donar á entendre que per rahó de las circunstancias, hi ha en lo d' enguany composicions de estima, aplegadas en mes quantitat que altrás cops. A mes á mes de las rimas s' hi troban dos historietas en bonica prosa que tenen molt préu y que 'ns mereixerán mes endavant alguna atenció quiscuna d' ellas. Comensém pel cap. Lo primer treball que 'ns ve davant dels ulls es lo unich que escrit en castellá, se troba en lo volum. No 'n diriam res si no fos per fer una resposta, á lo que allí se pregunta. Se diu allí «si no fora millor que als Jochs Florals s' hi poguessen trametre també composicions escrites en castellá. Se aferma que la gloria dels poetes escrivint castellá fora mes popular. Se termena planyent de que no s' escriga en una llenga que parlan setanta millions de ánimas.» Responém á n' aixó, que nostra festa es provincial; que 'ls castellans també 'n fan de certamens y, sent aixís que 'ls fan dins de Espanya, may nos hi han convidat, ni regonégut, ni acceptat nostra llenga. ¿Perqué donchs nosaltres tenim de convidarlos y deixarlos escriure en la sua, á casa nostra? Cada hu es rey á casa seva, diu l' aforisme. La aplicació es facil d' entendre. Acceptat que no volém escriure en castellá pels Jochs Florals, es de badas dir també que no 'ns tenta la gloria que allí se 'ns promet, ja 'n tenim prou ab la de casa. Si l' obra es bona, ja 's tradueix, valdament siga escrita en xinesch. Per lo que toca á lo dels *setanta milions*, farem notar en resposta, que la llenga en que escrivim nosaltres, sens esser parlada per tants, fou l' ab que s' entenian los pagesos del Bruch y 'ls ciutadans de Girona del any 1809. Acabant d' una vegada, se pot agrahir lo consell (dat en mala ocasió) mes no 's pot acceptar. Los Jochs van naixer parlant catalá y parlant catalá tenen de morir.

Segueix á n' aquest un altre parlament y n' es lo primer que 's troba

(1) D' aquesta obra se n' han tirat dos edicions, una de luxe á 12 rals y una altra de económica á 6 rals: aquesta ha sigut feta ab l' objecte de popularisar lo llibre. Aixó que cap altre editor ho ha fet, es un acte que honra sobremanera al Sr. Verdaguer y mereix un verader agrahiment de part de tots los que com nosaltres estiman de cor las lletres catalanas.

escrit en llenga catalana. Llástima que en éll s' hi vejan paraulas pèl estil d' aquestas *rosal*, *regretar*, *abonar*, *obcecats*, *vilipendiar*, *grupo*, *magnates*, *braserat*, y moltes altres.

Y es mes de planyer això essent son autor tan entès en la nostra llenga com aixís ho fa creure la manera ab que n' ha parlat en un periódich qu' ell dirigeix.

Lo altre que ve darrera es d' En Francisco Miquel y Badia y ab tot y qu' es la primera prosa que segons creyém ha escrit, ja s' hi veu en ella un profitós estudi de nostres clàsichs. Se pot dir d' ell qu' està escrit en bona prosa catalana. Donguis alcatalá son autor, y sens voler esser profetas, li assenyalém un bon lloch entre 'ls que avuy lo conrean ab profit.

Aquí comensan las vertaderas composicions dels Jochs Florals. *Premi de honor y cortesia* lo castell feudal, escrita per N' Adolph Blanch.

Ja des dels primers versos lo autor s' enlayra, y encisa al que 'l lleigeix. Juga ab un metro difícil y 'ns lo fa semblar senzill. Parla de nostra avior y ab quatre mots fa bellugar davant dels ulls de nostre recort tot un vell mon ja englutit per las enmolsadas llosas. D' onze spar-sas está feta la composició y ab tot y que quiscuna d' ellas te una ànima propia, son tan ben lligadas que un passa de l' una à l' altre com l' orella ho fa ab las notas d' un instrument quan es una ma de mestre qui 'l juga. Aquí está l' art del vertader poeta. Un ingeni mitjà no escriu un *castell feudal*. Un magi de un poeta regular, no escriu versos com aquests:

Perço poblan corps y olivas
tas rónegas esclétxas,
pastoran cabras frevolas
allà hont brunzian fletxas,
y entorn sols peta rústega
la fona del pastor.

Ni en menys paraulas diu tant com aquí:

Se ahont la sanch adúltera
féu correr la venjansa,
tot rabejant frenética
lo born d' altiva llansa;
ahont renegà l' apóstata
y l' bausador il·lús.
Ahont fou la llar márbrea,
l' escut de quartons nobles,
l' armer, la cort llarguissima,
y ab tants arreus y mobles,
prop de la cambra púdica,
la cambra del mal us.

No citarem, per no fer article llarch, lo tros aquell que comensa:

Mentres la negre jássera.....

Ni 'l que diu:

Sentencia fou justissima, etc.

Si citant anássem, tota la posariam y es de badas que ho fem avuy, tota vegada que ja ho varem fer lo 15 de Juny. Podem estar tots ben certs y segurs de que lo premi que al *Castell feudal* s' es dat, es ben concedit pus à nostre juhi es lo millor del volum.

No deixan de tindre algunas condicions que las fan recomenables las *Ruinas* d' En Pere Antoni Ventalló. Emperó lo llenguatge deuria esser mes triat, y alguns pensaments podrian ser mes vertaders.

Aquí hont lo vent se grontxa en las espigas

diu lo poeta; crech que devia voler dir:

aquí hont lo vent ne grontxa las espigas

Aixís com mes avall:

*Del llamp també 'l vapor en la carrera,
serras forada,*

¿Perqué no travessa ó traspassa? Lo vapor, en lo sentit que aquí l' emplea l' autor, may foradarà serras. Mes aixó es poca cosa al costat de las condicions, que en general mostran las *Ruinas*. Es una ben feta imitació de la que escrigué Roderich Caro, y comensa:

Estos Fabio ¡ay dolor! que ves ahora
campos de soledad, etc.

Creyéim que la *fantasmagoria* del últim, li treu part de la unitat que déu tindre lo conjunt de tota composició poética: sens alló la poesia haguera quedat bon tros mes arrodonida.

Ab tot be podém citar com á mostra de bona versificació aquest retall:

Y caigueren tos fills á sa feresa,
de tas verges l' alarb ne feu joguina,
palaus y temples de las flamas presa!
L' orgull y l' esplendor de la llatina,

al pas conqueridor d' aquella rassa,
¡qué fou sino desolació y ruina!
L' un setgle á l' altre setgle n' arreballa!
sempre avant! en avant! lo cel li crida:
já l' Egara immortal la humil Tarrassa!

La espigolera de 'n Gabriel Maura es la que tanca la secció d' amor. Es un romancet bonich, ayrós, ple de vida y color y rich de poesia. Lo trajo de las pajesas mallorquinas s' hi troba tan ben pintat en pochs versos, que no podém menys de copiarlos aquí segurs de que 'ns ho tenen de agraphir nostres suscriptors.

Tu no deus tindre, la nina,
mes desig que 'l de descans,
y de traure un rebosillo
quan las altras lo traurán.
Tu no deus veure en tos somnis
mes que uns botons esmaltats,
una creu de pedras verdas
damunt gipó satinat,
faldetas color de rosa
capell de paume enflocat
y que 'l dia de Sant Jaume
balles la primera al ball, etc.

Aquest poeta es lo primer any que 'ns ha fet sentir en lo saló de Cent la véu de sa musa. Li preguém que li fassa dir quelcom sovint pus molt nos agrada sa manera de cantar.

Premi de la Englantina d' or guanyat per D. Francesch Ubach y Vinjeta, ab sa composició *Lo darrer Pallars*.

Si hi busquessem una execució acabada, no li trobariam. Empero la edat del jove, 'ns obliga á esser poch exigents en aquesta part y los bells pensaments de que está sembrada nos fan oblidar algun que altre descuyt en la versificació. Bé 's pot perdonar algun vers fluix y qual-que pensament no gayre triat, al autor que escriu versos com aquests

Per sort, no 'm manca una espasa,
tinch l' honra neta per sort;
lluytin en lo lloch que lluytin
contra 'l rey lluytaré jo.

Nat al món no vull que pugui
ningú escarnir lo mèu nom,
guerra á mort, ne juri un dia,
guerra á mort, juro de nou!

III.

Dins la presó n' entra un frare.
—¿De que 'us acuseu germà?
—De que 'n Ferrant encar visca!
De la mort que féu en Joan!

—Pensau que al que mor en culpa
li espera un càstich molt gran!
—Que mes càstich, que 'l de veure
Catalunya agonetjar!

—Lo qui prengué mort per naltres
als butxins va perdonar.
—Jo á n' als mèus perdonaria...
als de Catalunya, may!

Poch se 'ns ne dona que la composició tinga ó no un veritable fons històrich, com alguns volen suposar. Lo poeta ha creat un tipo heróich y catalá; ha retratat ab colors vius y vertaders un cavaller de la etat mitjana: ha sabut trobar aquella font de vida tan difícil de trobar, y n' ha infiltrat la seva obra. En bona hora li fou dada la Englantina; lo *compte Pallars* com composició poética se mereix aixó. Digna la fan sa vigorosa versificació, son animat diàlech y l' esperit verament catalá que tota ella respira.

Lo rey del vent de En Joseph Roca y Roca, es un romans ben versificat, ab alguns pensaments notables. Cada fi de las tres parts en que 's parteix lo romans está acabat ab enginy, sobre tot lo romans segon, en lo quin lo cardenal, mort de despit, fa veure que prega pèl rey agonetjant no fent en veritat altre cosa que mossegarse 'ls llavis de rabia y despit.

Y anava morint lo rey
y al veure que així 's besavan
tornà lo darrer badall
en la darrera rialla.

Y en un recò 'l cardenal
las mans al cor apretantse
y 'ls llavis entre las dents,
feya veure que pregava.

La figura del cardenal es la mes ben pintada. Los infants potser plo-
ran massa.
Lo acabament del Romans ters es també ben portat y serveix de bo-
na fi al tot de la composició.

Ja veuhen las altas torras...
ja veuhen á Perpinyá,
y 'ls ix lo rey de Mallorca
de son exercit davant.

—Ara que lo port ne veyam,
nos engolirá la mar...
Ay infants prest escapémnos!...—
Diu lo poruch cardenal.

Tots los soldats que aquí moren
han lo paradís guanyat!—
Mes los soldats van martxantne
del cardenal sens fer cas.

Al ser á dintre la vila,
de la por n' en cau malalt,
y al paradís que 'ls donava
se n' hi puja tremolant!

Lo segon accésit fou adjudicat á Canamunts y canavalls d'En Ramon
Picó. Pateix aquesta de confusió en algunas de sas parts. Lo final es una
imitació de la cansó «D. Joan y D. Ramon.» Llástima que 'l poeta no
l' haja llimada un xich aprés de feta, pus llavors hauria quedat una
composició exel·lent. Ab tot hi ha bonas idees, que donan un color
marcat á la composició y en lo llenguatge s' hi véu la má del jove que
s' ha abeurat en bonas fonts.

Plens de vida estan los versos següents:

Los jays! dels agoneljants
solzament se senten ara:
lo remor de les esclertes
de les lloses mitx badades
que brufan xuclant la sanch
que 'l trespol del temple banya,
y 'ls gemechs de don Guillem
qu' en terra ajegut d' espatlles
sus la tomba de sos avis
groch, ulls cluchs, mitx mort badalla.

D' aquest mateix autor mes avall trobarem una altra composició per
la qual no 'ns mancarán los elogis essent justs al dirne lo que 'ns
sembla, com justs hem sigut al fer lo senzill jubí de la que ara tractém.

En lo nombre vinent, si á Déu plau, seguirem nostra tasca. Ara per
ara, prou n' hi ha.

F. P. B.

L' AVESTRUÇ Y LO PARDAL.

(Imitada de Lessing.)

—De ta grandor, ta forsa, y ta brauesa
Te miro molt joyós,
Y val cent voltas més ma petitesa.
Aucellás vanitós.

Axis d' un avestruç, axis burlava
Un Pardal axerit,
Y concirós y mut, l' altre 'l guaytava,
Afogant son despit.

—No cal qu' aixis t' enujes, pobra bestia,
Seguí 'l Pardal rient,
Que 's té ben merescuda eixa molestia
Ton ergull innocent.

Jo só migrat, bé ho veu prou lo qui 'm mira;
Só un repobrich pardal;
Més qui ha seny ben seré molt prest s' admira
Del qu' esser xich me val.

Tant ajocat cóm dret, riallera vida
Jo visch per tot arreu;
No hi ha branca ni brot, si me convida,
Que no me sia lleu.

Lo mateix en lo bri de la floreta,
Que dalt de tot del pi,
Me balandrejo é hi faig ma cançoneta,
Tot patria es pera mí.

Y si no m' acompanyo ab grans aucellás,
L' áliga ó lo falcó,
—Fini 'l Pardal burlant—encara entr' ellas
Que trien de tu ó jo.—

Lo modest trovador, qui sóls lleugeras
Cançonetas sap fer;

Pero qu' essent tant breus cóm falagueras,
Nos donan gay plaher;

Tal volta té pus cor y fantasia
Y gení molt més gran,
Qu' aquell, qui realisar lo plan ansia
D' un poem' sobr' Hermán.

JOAQUIM RIERA.

Girona 1868.

CALENDAU.

POEMA NOU DE FREDERICH MISTRAL.

CANT CINQUÉ.

LA ALMADRABA.

*Calendau procura enriqueixse pera coronar d' or á sa estimada. Aixís es
com fa una almadraha á la cala de Pormieu. Arribada de las tunyinas;
la matansa. Ne pesca mil doscentas, una fortuna que s' en vá á oferir-la á
Esterel-la. Aquesta l' hi fa coneixe la miseria del diner, al costat de la
grandesa de cor; y l' hi conta las amorosas proesas dels antichs Tro-
vadors. L' aymador al escollirlas s' exalta mes y mes pèl ver amor.*

—Al diablela pobretat. ¡Visca l' amor! Vinga riquesa! Oh mar magní-
fica, ensenya 'm tos tresors! Es precis que en temps de sèga lo sol fla-
meji, es precis que davant de l' altar hi vetlli y cremi 'l ciri; y es pre-
cis que lluesca en lo fron de ma enamorada una corona d' or. Ab lo
cap calent entrí á Cassis. —Ah de la casa! cridi davant de la familia
aplegada. No cal que probéu de fer res mes; que qui travalla malament,
no guanya res, y pert lo temps... Are com are pescant xanguet, petxi-
nas y altres tonterias ab prou feynas guanyem pera pintar los remes.
Sabéu lo que passa? Las alatxas (1) arriban, y 'ns dibuen que estiguem
á punt. Están per vindre las tunyinas en blavenca muniò... Pare ve-
nèmnos lo patrimoni. (En tot cas si 'ns surt malament haurém donat
aviat comte del que tenim). Anem comprant xarxas mentres que 'n
trobem. ¡Apa! Construhim una almadraha ben ample y forta y ajudant
Sant Pere, si la sort vol que una premsada muniò de tunyinas entrí
dintre de la bossa, tot d' una nos fem richs! L' home de cor se te d'
aprofitar de las grans ocasions, ó sino en la rodera sempre traba-
llará sa vida ab mesquinesa com lo comú de la gent... —Molt bè, digné
mon pare, tens rahó, construhim una almadraha ben ample y forta;
no t' amohinis per lo que puga costar: bah! jó sè l' amagatall de 'n
Joan... (2) Dèu fassa que vinga bè la naixensa del Mars!... Tinch una
acció d' un barco: aquí la tens, la confio á ton albir»—

Nos provehirem de xarxas y de fitòras. A l' embocadura de nostra
rada hi ha una badia solitaria que tè per nom Pormieu: la sèva entra-
da fa por, trovantse com se troba, entre mig de penyascals rosegats per
lo babeix de la mar que tot brufant s' enforna per entre mig d' aquellas
voltas. Las rocas tot d' una s' ajuntan y 'us pensariau que allà s' acaba
l' aspre gorja... Oh cal després d' un colzada, deixa veure una vo-
rera blavenca y clara que 's va allargant fins á perdre 's de vista.

Un dia que feya mal temps, una tartana genovesa, se trobava á n'
aquests paratjes ab perill de mort, quan lo fill del capitá, oint geme-
gar los cranquers, (3) en lo cayre de las talladoras rocas, aixís digué:
—«Pare doneume la barra que sè un redós.»—Lo jovenet pren lo timó,
forada la tempesta que 'ls enrevolta, y com que en altres viatjes ja ha-
via estat á Cassis, enfilá dret á dret la petita badia de Pormieu. Mes
entremig de las rocas la tronada y lo balanceig del vaixell los este-
mordeixan mes que may, y á la claror del llamp llú 'l cantallut y ne-
grench escull. Llavors lo capitá tot esgroguehit, vegé á la mort ballant
sobre las onas y cridá á son fill: «Malvat! tu 'ns has fet perdre; mes
avans aquesta destrál s' esmolará en los ossos de ton cap!»—Y tancant
los ulls del cor, y menys compassiu que la tempesta bada 'l cap de son
malaurat fill!... Ara veureu: mentrestant la barca havia enfilat vers la
colzada, y la ona endolsida, la duya tranquilament á un port clar,
fondo, net, ben á redós y encalmat com un bany de llet. ¡Oh crim
sense remey! Lo jove tenia rahó... Lo miserable aixeca la destrál qu'
encara degotava fil á fil, y se la clava al mig del fron, tot dihentne: —
«Muyra l' arbre que s' esbranca»—D' ahont vé lo dit: *La cala de Por-
mieu perdé á n' al pare y á n' al fill.* (4)

Tota vegada que al peix l' hi plau desouhar á Pormieu, allà mateix,
dintre la mar ne ferem la almadraha. De primer amarrarem á la riba
una ample xarxa, prou forta pera sostindre ab fermesa la empenta de
las onadas; aprés de mes en mes apartantnos de la vorera, en carago-
ladas voltas, desplegarem la resclosa, fentho primer ab los filats d,
ample malla, aprés ab los dels ullets mes tancats, tot desseguit ab los
estrets y 'ls fins, ahont per milers s' hi agafan los peixets; y per últim,
ab las pedras nomenadas *bandas* ferem pendre fons á las parets de xar-
xa en tant que per dalt las aguantavan las boyas de suro. Termentant
aixís lo clos, jo m' ajegui ventre avall y ab lo ull alerta, com lo juga-
dor que posa tota la confiansa á la bona sort.

Avans de acabarse la quinzena ¡oh vesprada miraculosa! un ramor
llunyedá, immens y sort ompla l' espay; bufa lo vent; per entre-mig
de l' ona, que tremolant vá apilotantse en immensas molas, oviro que,
conduhida per l' amor, arriua un innombrable aplech de tunyinas.

(1) Los alatxas son los peixos de que principalmente s' alimentan las tunyinas,
aixís que sa arribada anuncia als pescadors la d' aquellas.

(2) Locució popular que equival á dir *sè ahont trobarem diners*.

(3) Aucell que 's nudreix de cranchs.

(4) Locució popular. *La calanco de Pormieu, perdegué lou paire emat lou fiu.*

Venien embrassant la mar, en forma de triàngul, ordenadament apilotadas, com las esclafollas d'una pinya, tallant la blavenca onada, totes d'un plegat y servintlas de guia la mes forta. Se presentan de la mateixa manera que los milers de flochs dels nuvols agromollats en llargues tiras, quan lluyta lo Mastral ab lo Mig-jorn ardent.... Au, desper-teuvs patrons y mariners! Jaume, Norat, Anfos y Peret tots a la barca. ¡Si ajudéu a Calendau, Cassis canta victòria!

Los pescadors se deixondeixan y desseguit vestintse á nostra estil, se posan las amplex calsas, ab las que la cuixa nua y llubenta farà cara á l'escalfor del sol, una faixa que 'ls dona tres ó quatre voltas entorn del cos; se fregan los costats per poder resistir la fadiga del treball: fan la gira á las rojas barretinas catalanas, que tapantne tot lo cap, son lo millor pera guardar del sol y de sa mirada encesa; y per últim se tiran damunt l'espall la brusa de tela blava, provehida de betas y no pas de botons, perque si per desgracia se 'ls agafés un botó quan se tira la xarxa podria emportarse 'n l'home al fons del mar; Anfos, Peret, Norat y Jaume donan un cop d'ull al calafetejat, posan los remes als escalams y vogan per Pormieu, batentne 'l gran Valat. Pel llarch de las blancas y llisas rocas de la pelada costa, rocas ahont s'hi clavan los aplanats barrets y 'ls negrosos muscles, passa l'estol de peixos, estripant y foradant l'ona salada, y remoyent los gorchs del entorn, com ho podria fer lo buf del Mastral. A malgrat de la fosca nit, vetllem la tanca, y veyem á las tonyinas que, costejant, costejant en bellas munions, passen per entre-mig de dugas aygas tot voltant al entorn de l'enginy que sura, com los poltros de Arles en los jorns de fira. L'enginy está partit en cinch cambras que l'una ab l'altre s'comunican, embolich de mallas, per hont lo peix hi va perdut; y succehínt que al instant que passa de la primera á la segona, crach! una valda tanca la porta, y la presó s'va estrenyent de mica en mica. Mentrestant la esgroguehida lluna s'fon al esclat del dia y jòh ventura! veus aquí que tot sancer lo nadador aplech s'ha amparat de l'alma-draba.... Oh Dèu mèu! lo cervell se m'ubriaga! Oh amor, ja no trobarás cap mes obstacle!... Ab aquest cop, ¡visca Dèu! arruinem als argenteres!

L'amor mana com un rey, y escalfa com un sol! Encén, aparia, ompla y engendra: per un mort l'hi dona al mon dèu vius: atia la guerra entre 'ls mortals y 'ls posa en pau; es lo dèu de la terra; y las punyidas de sas esperonadas fan botrer de viu ardor als monstres dels abims.

Las tonyinas mascles y femellas están abrusant. Tantost impetuosas s'arregleran, tantost s'espargen: creuriau veure en la transparenta plana un blavench exercit que s'arremolina y s'apilota, y que mudantne de colors oneja á la soleyada. Van á la ditxa, van al nuviatge: quina pressa y quin ardor! Damunt lo cos de molts en l'amorós humor esclata un belluguet de bellas tacas vermellosas, real placa, vestit d'or, nupcial roba, que s'espinta y torna á pintarse ab los amorosos fochs. Es cosa de veure!

Atrafagadas fujan d'ellas las Mareperlas.... Pobre peix plé de follia! Per escaparse de las afamadas tonyinas, cau sense coneixe 'u dintre las barcas y 'ls salabrets, ó bè d'una enbranzida va á establarse plé de febra á un penyascal. Mes ay! se veu en la xarxa un inflamant prodigios y l'obstacle comou de cop lo darrer cercle. Apa, que l'aucell es á la gabiá! Nostres vaixells s'aixecan ab l'enbranzida del soplat moviment. Coratje, minyons, que la salsa ja está amanida. ¡Volem! Y abaixant al ensemps nostres espallats y ab los remes en la quieta onada, dém la volta al resplendent aplech que, al veures presoner, bat y s'enfonza furios. Si avans l'amor los feya estremir, ara enuajat tremola Minyons que vogui la galera! que vingan homens á rellevar als de la bossa! endavant que aixó no es cullir figas! (1) Y 'ns acostem tots plegats vers la bossa que s'belluga; y assaltant la viventa cullita de la movable plana, agafem las cordas, y au issa! Al mateix temps que de la cambra dels Morts se tira lo filat, dona gust veure á las tonyinas (pobres bestias! torsarse, toparse unas ab altres y espargir sobre 'ls pescadors ab terrible fortaleza una amargant ruixada. Bèn semblants á nosaltres, pobre miserable! Quan sona la campana, lo jorn en que perilla la llibertat ó bè la patria, l'enegament nos fa desvariejar, y mentres uns contra altres nos llansém, triompha lo tirá estranger....

Hermosa y magnífica pesca! L'un fereix ab la fitora y l'altre clava á l'esquena de las tonyinas, lo faume, alada fletja, penjada al cap d'avall d'una cordeta; lo peix cabussa y ratlla 'l blau mirall de las clars onas ab un rastre de sanch. Poch á poquet puja l'art plé fins al cap demunt com una cistella esclatadora en la que l'or en abundansa, y l'argent y l'azur y 'ls rubis y l'esmeralda ne van bullint y guspi-rejant. Y lo mateix que 'ls noys que s'tiran á la falda de sa mare plena de cireras y d'abercochs madurs, los pescadors nos abalansém damunt la tonyinada. Be prou que las tonyinas morrejan ab tota la forsa; mes valdament llur resistencia, un cop de mà á la cua las gira ventre en l'ayre; y de orientadas, sense poder fer res, tenen de donarse.

Ni ha que per haverlas s'hi baten cos á cos.... Oh Manná del Cell! las pilas de peix passen dels bordatjes á mes alsaria que las taronjas dels barcos de Mallorca; los péus rellican en las morcas, y l'argentat vos enlluerna, com la bellugadora flama d'una antorxa.

Ni hi ha que obrintse pas per entre-mig de la munió de peixos de ample gola, tot nadant ardidament van á lligarlos 'hi un cordill entre las ganyas.... Mes al últim se comensa la matansa y á cops de destrat, de remes y samalers cahuen estas deixant en descubert sasnacradas escatas! Aixó n' es lo mes trist: fins al darrer suspir forsejan desesperadament pera evitar la mort, barrejadas ab los pobres dufins, tant amichs del mariner, que ploran com criatures y que ajayentse de un costat, s'ofegan, perdan lo color y fan piadosa fi.

Vireu á orsa peixaters! tenim la palma de las lllas d'Or, á la popa 'l Garbí, á la prora la dolsa Vénus y mil doscentas tonyinas per vendre! Los pescadors de Portvendres y de la Ciutat que s'penjin, qu'ls de Cassis hem despoblant la mar! Quin goig una vegada aixó s'esbom-bi! Entrem al port ab las velas infladas, com los reys que duben á n' al fron lo desitjat llor de la victòria; entrem, ab las barcas plenas, y ar-

rossegant superbament las tonyinas mes grossas, fermadas per las ganyas.

Tamborins toquéu á Regatas! (1) Diumenje en Calendau vá en gran! Hi tèt d'haver tres jorns de festa y ell ho paga tot: la calderera, (2) las cocas de anxovas, las aubadas y las joyas. Aquí teniu un grapat de diners.... Apa donchs que sonin los tamborins fins que s'es botzin!....

Y mentrestant, jo comprava un sens fi d'anells, arrecadas y manillas pera ferne present á la reina de Sabal.... Y m'aparia veure extremir las valls, las serras y las montanyas, y que 'ls ayres m'abras-savan: mon cor ballava tot bambolejant, y haurian dit que la mèva anima tocava la viola....

De vegadas tot somniant véurela en lo Gibau, y donar un bes á sa maneta, m'semblava escalar lo Paradis! Oh bè recordantme de son fer posat, tremolava plé de por, pensant ensemps que la blanca aucella podia haver fugit del niu....

Encare hiera.—¿Y encare tornas?—medigué.—Ab tal que enquadri l'imatge dintre mon cor, tan se m'endona del clau! Y vols una prova de que mon amor es encare lo mateix? Donchs tè, regna mèva, Laura de Novas, (3) salvatge Diana, ànima de primavera, tè, vet aquí lo que are 't duch!—Y llavors á mans plenas faig relluir uns arrèus d' boda mes rossos, mes granats que un pilot de rahims madurs que penjan de la parra; anells, arrecadas, dos manillas guarnidas d'hermós coral, una creu de Malta plena de diamants, y esmaltada en blanch, una subilla d'or, un clabué de plata fina del que hi penjavan moltes cosas; uns rosaris de berill, a dintre d'un relicari en forma d'ou, vinguts de Sant Piló, (4) y tot d'un trevall divi. Mes ab menyspreu me res-pongué Esterel-la:—Ah! la presumció va una mica depressa.... Minyó dintre de poch y ben de badas vés á quedar pobre!.... Quan floreixi lo primer de Maig, desde Toló á Marsella y á las encreuhadas dels camins, hi trobarás las Maías (5) Son bellas ninetas que per un sou se deixan fer un bés.... Mes á qui per abrigall está contenta ab un roch per llit ab un jas de fullas, per beguda ab l'ayga de la pluja, y ab las moras de las bardissas pera menjar.... lo demés tant se n'hi dona!....

—¿Y no t'espanta, l'hi responch, la solitud d'aquestas rocas, y aquest frèstech desert?.... Vina á Cassis ab mi! La mèva mare 't serà mare; almenys viurás en una vila provehida, en un lloch segur y en una terra beneyta.... Oh! Si com una divina aparició te presentas algun jorn en nostra daurada riba, de segur que las vergas de las velas se cubrirán de flors novellas; de segur lo gat de mar enfilat en los arbres nevulosos, al véuret cantarà com una orga:—«Allà baix veix á la filla del Rey, que s'passeja per la vora del mar y s'esclareix lo temps, alegaivos mariners!»—Vina hi, jò seré ton barquejayre... Si may vols asseuret en ma barca, mes fer que un almirall, la faré lliscar sobre l'onada, y mentres dormirà jo adormiré las penas, dat cas que 'n tingas, fente veure las enlluernadoras covas ahont neixan las perlas y lo coral floreix....—«Ja sè, ella 'm respongué, que si volgués, vindrian á mon entorn cent joves no menys bells, ni menys nobles que tú.... Mes jo aborresch ta mala nissaga, y mes m'estimo que 'm destrossin las dents de las salvatjes bestias, que no pas petjar vostres treballats camins!»—Malagradat! digui jo, ja que la duresa de ton cor aixis me tracta, y que cap de mos presents te plau, que s'en vajan al dimoni!....—Y dihent aixó, ¡plataplaf! los llanso al precipici.... Lla-vors ella mirantme ab una vista una mica mes compassiva, me digué aquestas paraulas:—«Que 'n tè poca de manya, lo qui t'ha fet creure, que l'amor de una ànima noble, pot guanyarse ab un floc de oripell.... Ah! Que s'han fet los amorosos mestres, los vells Trovadors!... Fills prodichs! Fills degenerats de ilustres pares ni una guspira 'us queda de la gran flama de amor! En Jofret Rudel, princep de Blaye, sens jamay haver vist á la Comtesa de Tripoli; però maravellat de la sola nomenada que tenia sa exquisita bellesa, s'embarca sens que l'esglayi ni 'l llarch camí, nilas nuvoladas: un cop embarcat en malalteix, arriba defallint; casi bè mort es portat davant de la Comtesa; y entre sos brassos llansa la darrarenca mirada tot dihentne:—«Oh Dèu mèu! Ja estich satisfet! Vos dono gracias, volia tant sols veure sa cara una vegada!....»—Y content ab sa ventura, acaba de morir entre sos bras-sos. Gaubert de Puy Cibot, un frare qu' enamorat de una que delirant sempre mirava al través dels vidres, trenca las cadenas del claustre; y al revés Folguet de Marsella, entra en un convent tantost clou los ulls dintre la caixa la seva Azalais. Pere Vidal lo de Tolosa; de quina manera mes extraordinaria no cremà l'incens á sa enamorada? Enfolliat per una á qui l'hi deyan la Lloba; que fa? Se vesteix de llop, y en lo cim de las montanyas se fa cassar y malmetres pèls gossos y 'ls pastors. Guillem de Balaün, per espresar que estava enamorat fins al martiri, se fa arrancar l'ungla del dit xich; y avaro dels petons de sa enamorada Guilleuma de la Torre, retè son fret cadavre fins al vuytè jorn de la seva mort, y al jorn onzè se torna foll. Aixó dèu esser ton mirall!....

Y deprés d'haver dit eixos mots, laugera com un isart, fuig corrents vers la pineda. Mes sas paraulas, senyors, caygueren com una ruixada d'aygua-fort sobre la flama que m'abusava, y de sopte se aparguá á mon cor una existencia en la que s'hi viu somniant de dia y nit; un nou mon llumenat per una obertura del Cell! Me sento capás de fer miracles per satisfer lo mèu fat; veig que la mèva ditxa llú en los cimerals, y transparenteja en la fonda mar. L'aniré á buscar allà hont se trobi. Lo cos ab prou treball me pesa una unsa tinch las alas estesas y re'm fa por!....

—Visca Dèu, esclamá Bell Arbre, te faig saber, que ja pots estar segur d'haver guanyat la bonavolensa del Compte Severan, si pescas ab l'am la Fada Esterel-la....—Quietut! digué lo Compte. Bell Arbre

(1) Regata alegre festa de la Provença.

(2) Cuynat marinesch.

(3) Laura de Novas. L'enamorada del Petrarca.

(4) Sant Piló. Lloch de peregrinatje, que d'ú 'l nom de la roca en la que hi ha la cova de Sta. Madalena.

(5) Es una costum molt antiga en la Provença coronar de flors á tres hermosas ninas, y posarlas en capellas á estil de deesas juvenas á besar á las qui son convidats los joves mitjansant la paga d'una moneda.

(6) Mena de peix caverit d'una pols d'argent, matissada de rallas blavas, dauradas y de color de foch.

(1) Locució popular que de una cosa vol dir que no es de poca importancia.

parlarà quan l'hi preguntin. Y tu minyó, desembrolla aquest quento veig que agrada a n' aquestas senyoras y a mi.... m' interesa.»— Y per ajeure 's ab mes comoditat, lo Cassidench, canviant de lloch, aixís esclama:—Deixéume esbargar un curt moment, y desseguit podrém donarnos a la vela.... Perdonéu!

Fi del cant cinquè

J. ROCA Y ROCA.

Cantor de ton país, jo he vist la gloria,
Corona del teu front, com resplandia,
Y no era 'l foch follet de la victòria
Ni la flama creixent de la poesia.
No era tampoch la fama transitoria
Dels pobles y del mon que t' enaltia,
Que ton mon te mes vida que la historia
Y la gloria del mon sols dura un dia.
Tú has entrat, oh Mistral, a aquesta terra
De fe y de patria y caritat divina,
Benehint a Déu, pregant per lo teu pare.
Axi mon cor mirant t' endevina,
Y ab tota Catalunya, al pla, a la serra,
So germà de ton fill, diu a ta mare!

MIQUEL V. AMÉR

Barcelona 3 Maig 1868.

LO RESCAT.

(Tradició mallorquina)

Fragment d' unas memorias de viatge.

Aixís caminavam pèl terme de Ternelles esguardant fit a fit lo Castell del Rey, quan llençant una ullada a nostre entorn, desitjosos de topar algun objecte que distraure pogués nostre pensament, deslliurant l'ànima de la tristesa en que los passats recorts l' havian deixada, toparem nostres ulls les runes d' un no gayre gran edifici que hi há al peu de la montanya de l' esquerra, en mig d' un redol de mates y verdes paumeres, no molt enfora de nou ó deu pinatells; nos aturarem y acostàntnos hi creguerem que dites runes no fossen les d' alguna antiga masia abandonada en temps passat, per rahó d' estar en lloch tant desert y prop de la Cala del Castell, ahont solian los argelins arribar moltes vegades.

Estant aixís vingué a treurens de nostre embadilament la veu d' una dona de no pocs anys que estava arrabassant paumes, no gayre lluny de nosaltres, la que mitj ribent nos digué:

—Vosaltres vos hauréu errat, segons veig, puix heu pres aqueixes runes per les del Castell; aixó que miráu es una casa esfondrada fa ja molt temps, lo castell es alló d' allà baix; y així dient estenia la mà esquerra vers les runes de l' antich baluart.

—Sabriau dirnos bona dona, l' hi diguerem, que era aqueixa casa y com es que avuy en tal estat se troba?

—Si ho voléu vos contaré lo que ma mare ja 'm contava quant era jo molt xica; mes dech advertirvos que lo que vos vaig a dir no es cap rondalla, puix tot va passar aquí mateix, y es tant cert com lo sol es llum de Déu.

—Conteuho; varem dirli y asseguentnos tots sobre l' herba prop dels enderrochs de la dita casa, la vella començà així.

«Una vegada, ja fa molts anys d' aixó, passant per aquí ab ma mare, va contarme que aqueixa casa que veyeu, tota feta mal bé era anomenada y encare ho es avuy dia *La casa de la vinya*, perque devéu sapiguer que tota aqueixa tanca de conredis era antigament una vinya, y feya un masó possessió diferenta de la de Ternelles, encare que avuy sia tot d' un mateix Senyor.

En aqueixa casa hi vivia son amo, que era un vellet ab dues filles seues molt polides a qui estimava com les nines de sos ulls: vivian tots tres felissos y dioxos en santa pau y unió; mes com en aqueix mon no hi ha res que sia etern, veus aquí que sa felicitat y ditxa va acabar-se per mor de que, un jove pescador pollensí, que no se com se deya, mes que, debía esser dolent com un dimoni, venint moltes vegades a pescar ab sa barca per la *Cala del Castell* y anant d' aquí a la de S. Vicens y d' allí a Formentor y d' un lloch a l' altre, succehi que s' enamorà de la mes gran de lesdues germanes ó de la mes petita, que a n' aixó no hi sé de cert, mes fos la que's vulla, que pèl cas tot es igual, lo fet es que ell va enamorarse de una deles donzelles d' aquesta casa; mes com corrian veus que lo dit jove era un mal cap, home de no gayre bona conducta y avorrit de tothom per ses picardies y lo molt que fletomava, la donzella en lloch de escoltarlo, se 'l tregué del devan ab excuses primer: y després ab menyspreu.

Passaren aixís molts dies y fench debades tot lo que féu lo jove pescador avorrit, per esser estimat: veyent ell que no podia lograr lo que desitjava, va pensarsen una, que á bon segu que fench lo dimoni mateix qui 'l va tentar: puig per venjar-se de la nina tant bona y amorosa ab tothom, si per ell ab rahó esquerpa, s' aplegá un jorn que pescava ab un estol de serrahins que venian a fer mal a Mallorca, dientlos que renegava d' esser cristiá, i veyeu quin pecat! tan sols que li ajudassen a robar y matar en una casa no gayre lluny del Castell, ahont hi trobavian molta moneda y joyes d' or y argent.

Los serrahins hi consentiren, y per no esser notats ni descoberts esperaren a que fos de nit pera fer lo pactat, y aixís fou que tant prest s' acabá l' horabaixa botaren en terra y guiats pèl pescador menyspreat pujaren per *Cala Castell* y arribaren aquí ja ben tart y a l' hora en que

tots dormian. Enrevoltant la casa, esfondrant la porta, entran a dins y despues d' haver agafat les dues malestrugues donzelles que devian plorar d' alló mes, roban tot lo que vehuen y fugin deixant al pobre pare, puix tant vell com era no hauria sigut mes qu' un embarás y ningú lo haguera volgut comprar per catiu. Y lo malvat pescado, fench trahit pèls corsaris y l' aportaren catiu a Alger ensemps ab les donzelles.

Lo pobre vellet romangué tot sol aquí, molt trist, anyorant y diuse que sempre estava assegut per aqueixes roques, pensatiu, sens res al cap y plorant sempre de nit y dia perdut per aqueixos herms.

A les hores s' esdevingué l' arribada a Mallorca de una barca de catius que havian siguts deslliurats per la vila y sos parents, y aqueixos aportaren novelles de les dues germanes a son pobre pare, a qui encarregavan que per amor de Déu vengues tot lo que tenia pera rescatarles, puix patian molt en mig de serrahins. Son pare tantost que sapigué aixó se 'n anà a trobar lo senyor de Ternelles, dientli que li comprás la vinya y casa puix havia mester diners per deslliurar ses filles a qui los argelins tenian preses.

L' hi fou comprada la casa y tanca, y lo vellet correns, correns se n' anà envers la *Cel-la* que es aquella hermita que hauréu trobat ans de arribar aquí. Era de nit y al clar de lluna lo pare desconsolat correns per dins l' alsinar de Ternelles arribá a la porta de l' hermita y trucant digné:

—Ave Maria Purissima!

—Qu' hi ha? Que voléu bon vell?

—Tinch dues filletes y totes dues catives en terra de moros; duch los diners pera rescatarles, si vos bon ermità, volguesseu per amor de Déu anar a Alger a redimirles y menarles a Pollença, Déu vos benehiria, y ferieu felissos a tres persones....

L' hermità, sens tornar resposta, agafá son gayató de romeu, sortí ab lo vell y deixá sos companys a l' hermita; prengué los diners que 'l vell li doná y parti de les platges de Pollença.

Lo vell estave a totes hores de nit y dia dret y pasetjantse per aqueixa vall, costes y platje, esperant l' arribada de la nau que havia de aportar lliures ses estimades filles: bè prou que 'n veyea de veles blanques que lluny molt lluny passavan per la mar, al ovirarles son cor esbetegava y revifat per la esperança, pujava mig-rihent en los cims mes alts pera millor esguardar lo lleny que duya de llunyanas terres s' alegria, mes la fusta pasava, la vela desapareixia poch a poch sens arribar en terra.

Molts jorns passaren, fins que un decapvespre, veu qu' una barca s' atanca a la platje, ell l' esguarda de fit a fit, veu que se arramba, que s' acostà mes y mes y empès pèl desitj de dar una abressada a les filles de son cor, corra vers ella arribantse a ficar de peus a l' aygua per veurerles mes prest: dins la nau esguarda un hermità....—¡Sí! Sí! esclama lo vellet; es ell que mena mes filles; m' apar que les he vistes..... Oh ¡filles meues!..... y aixís dient abressava al redemptor que havent botat en terra ab los catius deslliurats que alegres besavan las platxes de sa patria, li deya:

—Bon vell; ab lo diner que 'm dareu he deslliurat aquests catius.

—Y mes filles? digué lo jay ab sobressalt.

—No pogui rescatarles.

—Per què?

—Perque eran mortes.

Lo vell dona un trist esguart a son entorn; tots los que vèu son pollensins: entre ells hi ha lo criminós pescador, y pegant un crit terrible diu:

—Mortes!

Y cau en terra com una soca ferida pèl llamp.

—¡Desmayat! digueren tots.

—Ajonelleuse y reséu, digué l' hermità. Lo vell es mort.

La vella plorava aixugant sos ulls ab los bechs de la manta d' endiana que tapava sos blanchs cabells, fins que acabantne son parlament aixís digué:

—Ja ho veyeu! la casa com que no era gran cosa, quant passá a mans d' altri, que 'n tenia de millors, fench oblidada y va anarse enderrocant de mica en mica y avuy sense taulades, no restan d' ella mes que quatre parets, y lo qu' un temps fench l' alberch del ditxós vell y de les encisadores *al-totes*; es avuy un corral ple d' herbes, de mates y carritxeres hont venen a pasturar aqueixos bous y a remugar a l' ombre les ovelles a les migdiades del estiu.

—Y lo pescador? li demanarem, que fou d' ell après?

—Tingué la mort que mereixia: poch temps després un jorn que pescava dins la Cala del Castell, la tempesta esmicolá sa barca rebatentla contra la penya de la *Guarda del Moro*, qu' está davant de la punta de 'n *Canta y dorm*: ell nadant nadant pogué arribar al *Còdol Tremol* qu' es una penya que hi ha en mig de la cala rodejada d' aygua y que las onades fan tremolar; va pujar hi damunt per salvarse de la maror; mes la mar s' anà fent grossa pujant fins a cubrirlo y anegarlo. L' endemà lo trobaren mort a les platjes de *Cala murta*, dins de Formentor.»

Aixís acabá la vella sa rondalla que traçes te d' esser veritat per certes coses que havém sabut després referents a la casa de la vinya. La bona dona nos mostrá un viarany que mena dret al Castell del Rey; torná a començar sa feyna y mentres ella collint verdes paumes anava cantant aquella sabuda cançó de la *Bella Blancaflor*, y al esser allà hont diu:

L' encahuaren los moros

a la infanta polida

Lerey! Lerey! Ley Ley!

Nosaltres comensavam a pujar la montanya que aguanta l' antich Castell del Rey, darrer lloch ahont tremolá la senyera del malestruch Jaume, lo martre de Lluchmajor.

RAMON PICÓ Y CAMPAMAR.

LO ROSER DE MARIA.

Un roser hi ha plantat | en lo jardí de Maria;
De tots colors son las rosas | y de fragancia esquisida,
Las del entorn de color | y blanca la de la cima,
Que si divinas son totas, | la blanca es la mes divina.
A totas la jardinera | las cuida ab igual estima,
Totas las guarda del vent, | que 'l vent las esfullaria.
Cada dia set vegadas | una per una las mira;
Mes la blanca es cada volta | la que primé atrau sa vista.
Jo vull entrarhi al jardí | si la Verge m' hi convida:
Jo vull pendre la del cim, | si acas la Verge 'm diu tria.
Y si 'm permet per un ram, | ¡quin ram mes hermós fariat...
Las del entorn de color | y blanca la de la cima.

Pio Pl.

CURIOSITATS.

Estant ab guerra lo emperador d' Alemanyá Frederich Barbaroja y lo papa Alexandre ters, la república de Venecia 's declará á favor del Papa. Lo duch Sebastia Ziani vencé á Otó fill de Frederich en batalla naval, prenentli trenta galeras, y tirant á fons ó destruint lo demés de l' armada imperial. Plé d' entusiasme y agraïment, Alexandre ters feu present al victoriós Duch d' un anell d' or. «Serviusen, li digué, com d' una cadena pera tenir sotsmesas totas las armadas al imperi de la República; prenent per esposa la mar ab aquest anell que d' assi endevant tots los anys en semblant dia (lo de l' Ascensió) la cerimonia d' aquest matrimoni sia celebrada per vos y pels vostres descendents, per ella sabrá la posteritat que las vostras armas vos han donat lo ample domini de las onas, y que la mar vos es sotsmesa com la muller ho es al marit.»

Des de llavors, comens del segle XII, fins al temps de la desgracia de la gran República, cad' any en lo dia del' Ascensió la Senyoria de Venecia se servia d' una galera dita lo *Bucentaur*, galera que 's conservava ab un cuidat tan gran com lo servey á qu' era destinada, y desd' ella lo Duch ab lo anell d' Alexandre ters feya la cerimonia de casar la la república de Venecia ab la mar.

Sovint veyem en fatxadass, pórtichs y altras parts dels edificis sump-tuosos, estátuas de marbre representant matronas ab vestits llarchs duhent sobre lo cap panerets ó altres objectes, á las quinas se dona lo nom de caryátides. Los primers que usaren est ornament foren los grechs.

Quan Xerxes, rey dels persas, á la testa d' un gran exércit atacá la Grecia, Carya, ciutat del Peloponesso, agafá lo partit dels inimichs; mes foren vensuts y la ciutat arrasada, los homes foren morts, y las donas de mes alta esfera portadas en triomf duhent tot lo mes rich que tenian, y després subjectadas á tots los horrors y baixesas d' una esclavitut perpetua. No contens encara ab asso, fins los arquitectes grechs volgueren deixar en los marbres una memoria perpetua de la terrible revenja.

La gutta-perxa es una rehina extreta d' un bell arbre anomenat *Isonandra-Gutta* del arxipelach indi y sas terras vehinas. No fá gayres anys que fou descoberta esta substancia de que avuy dia se fa gran consum en Europa; encara que de temps remots los malayos la usavan pera diferents cosas. Un cirurgiá anglés, M. Montgomery, regoneixent la seva utilitat, n' enviá en 1743 una mostra á la Societat Real de Londres, servey que li valgué una medalla d' or. Lo mig de que 's valian los malayos pera treure la rehina de la gutta-perxa consistia en tallar los arbres y posarlos drets, fent que la materia fluida s' es-corregués y anás á depositarse en fullas de bananera. Est procehi-ment imperfectissim y lo que s' engrandi lo comerç de la gutta-perxa haurian acabat ab la *Isonandra-Gutta* si no s' hi hagués posat remey. Ara s' arreplega com lo *caoutchouc*, fent un tall en la escorça y fent caure en un vas lo such que raja, posantlo després al sol ó al foc perque s' evapore.

La gutta-perxa té molts qualitats del *caoutchouc*, y la fan servir pera canonadas d' ayga, vasos destinats á rebre suchs alcalins ó ácids que 's menjan lo metall y la fusta, esturments de cirurgia, pintas y altres diferents articles.

SOBRE LA TOMBA

DE MÓN ESTIMAT AMICH

D. FREDERICH CARRERAS Y FERRER MORT EN LO DIA 7 DE MAIG DEL PRESENT ANY.

SONET.

Dorm en pau, Frederich, ja de ta vida
lo curs penós trencá la parca fera,
que en mal hora brandant dalla certera
a aquest trist espectacle avuy convida.

Morires: ¡oh dissort! ta edat florida
t' amanyagaba ahí ab veu falaguera,
y avuy fortuna, amor, gloria, en la ossera
tot desapareix com sombra espahordida.

Més: ¿qué dich? Tu no ests mort, pus ta memoria
per sempre en nostres cors restará viva:
y si avuy, al tornarte'n á la gloria,
recobras ta morada primitiva;

mira: las tendras llágrimas que 'ns baayan
són los himnes d' amor que t' acompanyan.

JOSEPH DOMINGO GUIERAS.

Fossar de S. Gervasi, 9 de Maig de 1868.

ANÈCDOTAS.

Lo Papa Lleó X rebé una obra d' alquimia que ana va dedicada á n' ell. Veyent lo titol que deya: «*Veritable procehiment pera fer or*» doná una bossa al alquimista, dientli: «Ja que sabeu fer or no 'us déu man-car sino lloch per posarlo.»

Una vegada Ariosto fou renyat de son pare, y no torná cap resposta ni tractá de defendres; ans be escoltà y observá ab gran atenció al qui lo renyava.

Després lo germá del gran poeta digué á est perqué no s' havia dis-culpat.

—¿Saps perqué? (digué Ariosto) perqué ara escrich una comedia en la que un vell renya molt á son fill, y desseguida que lo pare ha obert la boca m' he posat ab atenció pera no perdre res de lo que digués, á fi de pintar millor mon personatge.

Pensava y rumiava lo criat del autor de la *Jerusalem* que devia fer son amo á certas horas ficat en sa cambra. ¿Seria moneda falsa? O be plans d' alguna conspiració? Pot ser bruixerias. ¡Ca! No 'u podia en-tendre, pus la cambra era tancada, era tancada sempre y lo senyor te-nia la clau.

Altres criats amichs d' est l' hi aconsellaren que fes fer una clau fal-sa; mes lo fael servidor no volgué ferho.

Un dia que Tasso se descuyda de tancar la porta lo criat se 'n apro- fitá, entrant y remenant la munió de papers que va trobar. Després aná á dir als companys:

—No es bruixot, ni conspirador, ni moneder; es boig; te una pila de libretas escrites d' ell, y en totas ellas no hi ha cap ratlla acabada.

Eran versos de la *Jerusalem* los que feren passar per boig á son autor als ulls del criat ignorant.

En la tertulia que 's reunia en altre temps á casa de la duquesa de Maine, s' ocupavan molt en xaradas, endevinallas y altras cosas aixis. Una vegada la Duquesa preguntá al cardenal de Polignac, que llavors era un jove clergue:

—¿Quina diferencia trobéu entre un rellotje y jo?

—Senyora, respongué, ben clara 's veu la diferencia; lo rellotje sen-yala las horas, vostra presencia las fa oblidar.

NOVAS.

Ab aquest nombre donem á nostres llegidors una traducció del Epi-taphi d' Adonis de Bion, que 'ns ha sigut tramesa per lo apreciable Sr. Pellicer, catedràtic del Colegi de Catalunya de Mataró. Per aclarir los duptes que pera la inteligencia de la mateixa, podrian esdevenir, devem fer present que *Adonis* ayment de *Venus* haventne eixit á cassar fou ferit de mort en la cuixa per las dents d' un senglar, lo que tant feu plorar á *Citèrea* ó á sa aymada *Venus*. En molts temples de la Gre-cia anyalment se recordava aquesta mort, en pomposas festas, en las que s' hi recitaban sentidas poesias. Una d' ellas fou la célebre Elegia, que avuy tenim lo gust d' insertar en nostre periódich.

Lo editor de Palma En Pere Joseph Gelabert, que ja fá temps havia publicat las obras rimadas de Ramon Lull, acaba de donar á llum un libre important, por tots los qui prenan interès per nostra naixent li-teratura. Nos referim á l' obra inédita del malaurat en Joaquim Maria Bover, titulada *Biblioteca de escritores baleares*, ó sia un complet diccio-nari d' autors fills de aquellias illas. Aquest libre que 's troba per ven-dre á la llibreria de Cerdá, successor de Piferrer, Plassa del Angel no po-dém menys de recomenarlo á totas las personas que tenen arrelada l' afició á nostres lletres, segurs de que en ell hi trobarán noticias d' es-criptors tant notables com desconeguts.

Sabém que 'l jove compositor catalá Sr. Sanchez Gabanyach, lo ce-lebrat autor de la *Rahabba*, en la vinent temporada donará algunas re-presentacions d' ópera en lo Teatre Romea, estrenantne duas de sévas. Segons tenim entés alguns aficionats l' ajudarán en la representació de las mateixas. Molt nos plau aixó y per lo tant desitjem al jove compo-sitor, bon aplech de gloria.

Desde primers del mes ha comensat á veure la llum pública á Tar-ragona un diari d' interessos materials, baix lo titol de «*La prensa*» Desitjem á nostre cólega llarchs anys de vida.

Segons tenim entés s' está arreglant una corona fúnebre pera re-cordar la sentida mort del malaguanyat Sr. Cortada. Es un pensament que aplaudim de debó, per las nombrosas simpatias que 'l savi Direc-tor de nostre Institut s' havia sapigut guanyar.

S' ha tancat ja lo temps d' admissió de poesias en lo Certámen de l' Academia Bibliográfica Mariana de Lleyda. Segons tenim entés las cata-lanas hi han sigut enviadas en un gran nombre, y entre ellas n' hi ha de calitats molt recomenables.

Per lo no firmat, lo secretari de la Redacció JOSEPH ROCA Y ROCA.

E. R.—JOAN ROCA Y BROS.

Estampa de EL PORVENIR, de la viuda de Bassas, á càrrech de J. M. edina, carrer dels Tallers, núm. 51 y 52.—1868